

РАДЗІЄВСЬКА Ірина Володимирівна

к.пед.н., проректор з навчальної роботи, Черкаська медична академія, Україна

**КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ОСВІТИ
НАЙВАЖЛИВІШЕ МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАВДАННЯ
ПІДГОТОВКИ МЕТОДИЧНИХ ФАХІВЦІВ**

Анотація. Навчальний процес у підготовці медичних фахівців є складною системою володіння певною системою знань та умінь, де постійно змінюється їх обсяг, напрям використання у відповідності до потреб професійної галузі. Забезпечення ефективного формування професійних знань і умінь можливе за умови застосування комплексного підходу до організації навчального процесу, що дає змогу розглядати об'єкт вивчення у всіх зв'язках, у єдності спільного, індивідуального й одиничного. Професійна компетентність, яка базується на основі освітніх стандартів, створення на їх основі навчальних програм і адекватних засобів діагностики сприятиме підвищенню якості освіти.

Ключові слова: професійна компетентність; контролюючо-аналітичний аспект; контроль якості навчання.

Одержано редакцією 06.03.2017 р.
Прийнято до публікації 10.03.2017 р.

УДК 371.134.:355.58

РОТАР Василь,

кандидат педагогічних наук, Черкаський інститут
пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
e-mail: MNC_ok@mail.ru

**ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
В УМОВАХ ПОЗААУДИТОРНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

Автором з'ясовано сутність поняття «особистісно-професійні якості фахівця пожежної безпеки»; проаналізовано сутність та особливості організації позааудиторної самостійної роботи, з'ясовано її роль у процесі формування особистісно-професійних якостей майбутніх фахівців пожежної безпеки; виокремлено основні складові позааудиторної самостійної роботи (особливості професійної діяльності фахівців пожежної безпеки; мета, завдання, закономірності, принципи процесу формування особистісно-професійних якостей фахівців пожежної безпеки; технологія формування особистісних конструктів; науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення процесу професійної підготовки фахівців; пролонгований контроль і оцінка рівнів та показників готовності до професійної діяльності).

Ключові слова: фахівець пожежної безпеки; особистісно-професійні якості; позааудиторна самостійна робота.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми підготовки майбутніх фахівців пожежної безпеки зумовлена тим, що умови роботи ДСНС України вимагають значної кількості професійних якостей, які дозволяють їм приймати ефективні рішення у надзвичайних ситуаціях, наприклад, під час виникнення пожеж, катастроф, стихійних лих, коли йдеться не тільки про оптимальне використання матеріальних і фінансових ресурсів, а, насамперед, про життя людей, у тому числі й дітей [7, с. 314 – 324].

Особистісно-професійні якості формуються шляхом накопичення знань, вироблення навичок роботи (особливо самостійної) в реальних виробничих умовах, досвіду ціннісного переживання подій та їх усвідомлення тощо. Існують особистісні якості, які необхідні фахівцям пожежної безпеки, й такі, що потрібні для виконання окремих професійних функцій.

Навчально-виховний процес повинен забезпечити формування у майбутніх фахівців пожежної безпеки професіоналізму, компетентності, здатності виконувати багатоаспектні функції, що потребує чіткості й цілеспрямованості у виконанні різноманітних завдань аудиторної та позааудиторної роботи (насамперед – самостійної), одним із яких є формування у них особистісно-професійних якостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії та методики професійної підготовки фахівців пожежної безпеки, дидактичні і методичні підходи до її реалізації представлені в роботах О. Бикової, Н. Вовчатої, Л. Горіної, Ф. Гільманова, О. Горохівського, Л.Ішичкіної, А. Майборода, Ю. Ненько, А. Хрипунової та ін.

Слід зазначити, що в наукових дослідженнях щодо професійної підготовки фахівців пожежної безпеки виділені окремі особистісні та професійні якості, що сприяють професійному становленню фахівця.

Особливості формування особистісних конструктів майбутніх фахівців аналізують Г. Абрамова, Л. Денисюк, І. Дубровіна, Ю. Ємельянов, Д. Леонтьєв, Є. Пустовалова, Л. Уманець, Н. Шевченко та ін.

Питання організації позааудиторної самостійної науково-дослідницької та навчальної роботи студентів порушують науковці В. Аккерман, А. Алексюк, Л. Григоренко, О. Демченко, А. Кузьмінський, Л. Кочина, Л. Онучак, М. Солдатенко та ін.

Аналіз науково-методичної літератури з проблем підготовки фахівців у галузі пожежної безпеки дозволив виявити такі протиріччя між:

- потребою держави в кваліфікованих фахівцях пожежної безпеки з високим рівнем готовності до професійної діяльності та недостатнім рівнем сформованості особистісно-професійних якостей випускників;
- усталеними традиційними формами організації позааудиторної самостійної роботи курсантів і недостатнім рівнем застосування освітньо-виховного потенціалу самостійної підготовки в професійному становленні майбутніх фахівців пожежної безпеки, спрямованої на формування особистісно-професійних якостей.

Мета статті полягає в аналізі особливостей формування особистісно-професійних якостей майбутніх фахівців пожежної безпеки в умовах позааудиторної самостійної роботи.

Виклад основного матеріалу. Нині назріла необхідність у якісно іншій підготовці фахівців, що дозволяє поєднувати фундаментальність професійних базових знань із практико-орієнтованим підходом до розв'язання конкретних завдань у сфері професійної діяльності. Особливості професійної діяльності майбутніх фахівців пожежної безпеки припускають об'єднання й тісний взаємозв'язок особистісних та професійних якостей фахівця, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати професійні завдання; єдність його теоретичної та практичної готовності до здійснення професійної діяльності.

Цінною для нашого дослідження є наукова розвідка сучасних науковців С. Архипової та Л.Смерчак, котрі виокремлюють такі групи професійно значущих якостей: інтелектуальні (здатність до самоаналізу, прагнення до самовдосконалення, саморозвитку і самоорганізації, креативність, схильність до сприйняття нових ідей і досягнень, критичність і самостійність мислення тощо); комунікативні (конфіденційність, вміння встановлювати контакти, комунікабельність, готовність вислухати думку інших тощо); морально-вольові (сумлінність, наполегливість, рішучість, дисциплінованість, толерантність, відповідальність, цілеспрямованість, гідність, принциповість, емоційна стійкість, упевненість у собі, тощо); організаційно-діяльнісні (цілісність, організованість, послідовність, ініціативність, успішність, самостійність прийняті рішень, оптимальність тощо) [2, с. 96].

Найважливішими особистісно-професійними якостями фахівця пожежної безпеки є: чесність, порядність, обов'язковість, відповідальність, сміливість, лідерський потенціал, здатність брати на себе відповідальність у складних ситуаціях, впевненість у собі; критичність мислення; вимогливість до себе та оточуючих, здатність приймати правильне рішення при бракові необхідної інформації та за відсутності часу на її

осмислення; здатність об'єктивно оцінювати свої сили та можливості; здатність до тривалого збереження високої активності; вміння розподіляти увагу при виконанні кількох дій, функцій, завдань; урівноваженість, самоконтроль при конфліктах; здатність до швидкого встановлення контактів з новими людьми; здатність викликати довіру; здатність добирати адекватні форми та методи спілкування залежно від психологічного стану та індивідуальних особливостей потерпілих; схильність до ризику тощо.

Спираючись на вищесказане, особистісно-професійні якості фахівця пожежної безпеки розглядаємо як інтегративні особливості особистості (основною яких є відповідні компетенції), що сприяють його успішній професійній реалізації в обраному виді діяльності. Особистісно-професійні якості фахівця пожежної безпеки є передумовою успішної професійної діяльності і, разом із тим, в процесі професійної діяльності й набуття досвіду фахівцем вони можуть та повинні вдосконалюватися.

До основних завдань у системі професійної підготовки майбутніх фахівців пожежної безпеки належать:

- поглиблення та розширення професійних знань щодо професійної діяльності фахівців пожежної безпеки;
- формування відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків;
- закріплення навичок самоосвіти та самовиховання;
- залучення до науково-дослідницької діяльності;
- забезпечення інтегрованого інтелектуального, фізичного, соціального розвитку особистості, її активності, самостійності.

Аналіз навчальних планів та програм, практики професійної підготовки майбутніх фахівців пожежної безпеки доводить, що основна увага у навчально-виховному процесі фахівців даного профілю приділяється формуванню умінь і навичок на основі набутих теоретичних знань. Однак проблемі формування особистісно-професійних якостей в умовах позааудиторної самостійної роботи приділяється мало уваги.

Зміст позааудиторної роботи з майбутніми фахівцями пожежної безпеки у вищому навчальному закладі визначається насамперед специфікою цієї професії, соціальним замовленням щодо майбутньої підготовки, сформованими у вищому навчальному закладі традиціями підготовки фахівців, матеріально-технічною базою факультету, на якому готують фахівців пожежної безпеки.

Суттєвою особливістю навчання у вищій школі, як стверджує Т. Алексеєнко, є свобода дій якою користується студент (у нашому випадку – курсант) при самостійному вивченні матеріалу [1, с. 12].

В умовах сучасного освітнього простору зміст самостійної роботи курсантів зводиться не тільки до отримання знань, формування умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності. Нам імпонує твердження Л. Кочинової, котра доводить, що «позааудиторна самостійна робота – це важлива складова організації навчального процесу, яка за умов її ефективної організації формує такі універсальні характеристики та компетенції майбутнього фахівця, як мобільність, гнучкість, вміння прогнозувати ситуацію та пошук можливих варіантів вирішення проблеми, аналіз та синтез інформації та інші» [4].

Важливим показником ефективності процесу організації позааудиторної самостійної роботи є формування особистісно-професійно якостей. На цій основі виділяють основні характеристики самостійної роботи: мета, завдання, а також сукупність етапів, які забезпечують її функціонування, мотивація, управління, контроль, оцінка, які в сукупності дозволяють ефективно керувати процесом формування особистісно-професійно якостей і забезпечують усвідомлення курсантами мети самостійної роботи в процесі власного професійного становлення [9].

Система самостійної роботи курсантів повинна спрямовуватися на формування високого професіоналізму майбутніх фахівців пожежної безпеки, їхньої готовності до застосування набутих професійних знань, умінь та навичок. У дослідженні дотримуємося

висновку Н. Ничкало [6], що в моделюванні системи слід виходити з того, що вона (система) складається на основі єдності мети, завдань, різноманітних видів діяльності, організаційних форм, критеріїв функціонування системи як в цілому, так і окремих її підсистем.

Нагадаємо, що самостійна робота як засіб виконання визначеної пізнавальної діяльності поділяється на аудиторну та позааудиторну. Н. Грекова [3] чітко диференціює самостійну роботу на аудиторну (визначається навчальним планом і програмами навчальних дисциплін, регламентується розкладом навчальних занять) та позааудиторну (відрізняється місцем проведення, змістом, організаційними формами і методами, рівнем самостійності студентів). За зовнішніми ознаками науковець виокремлює обов'язкову та додаткову позааудиторну самостійну роботу.

Позааудиторна самостійна робота об'єднує усі види навчальної діяльності, виконуваної без контролю з боку викладача, та поділяється на обов'язкову і спеціальну. До кожного зі згаданих видів ставляться певні вимоги щодо врахування змісту навчальних програм, специфіки майбутньої професії, індивідуальних особливостей і можливостей курсантів, успішності у навчанні.

П. Підкасистий виділяє такі типи самостійної роботи: самостійна робота за зразком; реконструктивна самостійна робота; самостійна робота варіативного типу; творча самостійна робота [8, с. 514].

За тривалістю виконання розрізняють короткочасну та довготривалу позааудиторну самостійну роботу. Її результативність гарантується навчально-методичним забезпеченням, узгодженою діяльністю професорсько-викладацького складу, системою контролю за науково-дослідницькою діяльністю курсантів, раціональним плануванням та нормуванням самостійної роботи, відповідністю індивідуальних завдань до змістової насиченості навчальних дисциплін.

Завдання для самостійної позааудиторної роботи повинні бути спрямовані як на вироблення у курсантів навичок роботи з першоджерелами, довідковою та науково-методичною літературою, інформаційними ресурсами мережі Internet, так і на поглиблене вивчення окремих тем, питань. Самостійна робота курсантів важлива не лише у плані підвищення якості навчання в умовах вищого навчального закладу – вона є необхідним елементом майбутньої професійної діяльності, що відображається у відповідальності, правильності прийнятих рішень, конструктивному розв'язанні професійних завдань.

Ефективне вирішення завдань самостійної позааудиторної роботи вказує на необхідність розробки організаційно-педагогічних умов, які можуть бути спроектовані при розробці моделі, що відбиває послідовність формування особистісно-професійних якостей курсантів засобами самостійної роботи.

У нашому розумінні модель передбачає схематичне, наочне відображення системи. Модель формування особистісно-професійних якостей фахівця пожежної безпеки – це аналог системи, яка відображає мету, завдання, основні принципи побудови і функціонування, об'єднані у відповідних блоках. Зупинимось на їх характеристичі.

Цільовий блок спрямований на досягнення мети та головного завдання – формування особистісно-професійних якостей фахівця пожежної безпеки.

Його реалізація передбачає:

- аналіз прикладів професійної діяльності фахівця пожежної безпеки з акцентом на ціннісні аспекти;
- надання пропозицій курсантам щодо розв'язання навчальних проблем з нейтралізації надзвичайних ситуацій;
- виконання завдань із різними варіантами розв'язання;
- збільшення завдань для самостійного виконання проблемної ситуації;
- обмін інформацією курсантами при виконанні проєктів;
- ознайомлення з прикладами морального і аморального в діяльності фахівця пожежної безпеки.

Очікуваний результат:

- установка на активну пізнавальну діяльність;
- потреба в оволодінні новими знаннями;
- адекватне самооцінювання своєї готовності до професійної діяльності;
- здатність ставити цілі, спрямованість на досягнення мети – удосконалення особистісно-професійних якостей;
- позитивна спрямованість на досягнення успіху в професійній діяльності;
- усвідомлення необхідності самовдосконалення.

Теоретичний блок відображає зміст професійної підготовки особистісно-професійних якостей фахівця пожежної безпеки і зумовлюється загальною метою професійної підготовки в умовах ВНЗ ДСНС України, а також рівнем розвитку теорії і практики майбутньої професійної діяльності, соціально-економічним та політичним устроєм держави.

Особистісно-якісний блок враховує ціннісні якості особистості майбутнього фахівця пожежної безпеки:

- професійне мислення (самостійність, критичність, самостійність, глибина розуміння, швидкість тощо);
- професійна спрямованість;
- професійна культура;
- професійна свідомість.

Технологічний блок знаходить свій появ у виборі оптимальних форм і методів позааудиторної самостійної роботи, інноваційних технологій підготовки майбутніх фахівців пожежної безпеки. Цей блок впливає на конкретизацію цілей навчання і вибір способів їх реалізації – засобів, методів, прийомів і форм організації навчальної діяльності курсантів; передбачає впровадження інноваційних технологій підготовки майбутніх фахівців пожежної безпеки, урахування зарубіжного досвіду підготовки спеціалістів даного профілю.

Модернізація методів та форм навчання включає ділові, ситуативні або імітаційні ігри, тренінги, тести для контролю знань, творчу роботу з понятійним апаратом, вирішення тематичних кросвордів, проведення різноманітних експериментів, соціологічні дослідження тощо [5, с. 200].

Оцінково-результативний – передбачає оцінку опанування курсантами навчальних програм, освоєння певної сукупності знань, формування практичних умінь і навичок, визначення рівня їх особистісного і професійного розвитку; сформованості мотивації навчально-пізнавальної і професійної діяльності тощо.

Очікуваний результат: самодіагностика цілей, процесу та результатів своєї діяльності щодо формування особистісно-професійних якостей.

Форми та методи позааудиторної роботи мають відповідати цілям та специфіці досліджуваної проблеми (а саме – формування особистісно-професійних якостей). Важливим при цьому є здійснення контролю і аналізу одержаних результатів, як з боку викладацького колективу, так і з боку курсантів. Це своєю чергою дозволить здійснювати контроль і аналіз одержаних результатів, вносити відповідні корективи.

Усі складові розробленої моделі відповідають особливостям професійної підготовки майбутніх фахівців пожежної безпеки та відображають цілісну єдність процесу формування особистісно-професійних якостей.

Характеризуючи процес формування особистісно-професійних якостей фахівців пожежної безпеки в умовах позааудиторної самостійної роботи можна виокремити такі основні складові:

- особливості професійної діяльності фахівців пожежної безпеки;
- мета, завдання, закономірності, принципи процесу формування особистісно-професійних якостей фахівців пожежної безпеки;
- технологія формування особистісних конструктів;

- науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення процесу професійної підготовки фахівців;
- пролонгований контроль і оцінка рівнів та показників готовності до професійної діяльності.

Висновки. При підготовці майбутніх фахівців пожежної безпеки необхідно забезпечити єдність аудиторної та позааудиторної роботи; підвищення якості навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу; впровадження сучасних інформаційних технологій навчання; встановлення та підтримання стійких зв'язків з вітчизняними та зарубіжними навчальними закладами відповідного профілю; створення системи контролю якості освітніх послуг.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробці конкретних форм та методів організації самостійної роботи курсантів, спрямованих на формування особистісно-професійних якостей майбутніх фахівців пожежної безпеки в умовах позааудиторної роботи вищого навчального закладу.

Список використаної літератури

1. Алексеевко Т.А. Управление качеством подготовки фаховців в университеті в контексті болонської декларації // Педагогічний процес : теорія і практика / Т.А. Алексеевко. – 2004. – Вип. 1. – С. 12.
2. Архипова С.П. Формування професійно значущих якостей майбутніх соціальних педагогів / С.П.Архипова, Л.І. Смерчак // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Педагогіка. – Вип. 239. Т. 251. Педагогіка. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – С. 95 – 100.
3. Грекова Н. П. Активизация самостоятельной учебной работы студентов в процессе внеаудиторных занятий : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Н. П. Грекова ; научн. руков. Д. И. Водзинский ; Минский государственный педагогический институт им. А. М. Горького. – Минск, 1985. – 175 с.
4. Кочина Л. А. Самостійна позааудиторна робота студентів: проблеми, шляхи реалізації, результати / Л. А. Кочина // Наукові праці ДонНТУ. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія». – 2014. – № 1 (15). – Ч. 2 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdntu_pps_2014_1\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdntu_pps_2014_1(2)_26).
5. Купчак М.Я. Методика викладання правових дисциплін у вищих навчальних закладах ДНС України / М.Я. Купчак, О.В. Повстин, З.Г. Гонтар / Вісник ЛДУ БЖД. – 2016. – №13. – С. 196 – 205.
6. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта як світова тенденція / Н.Г. Ничкало // Професійна освіта в зарубіжних країнах : порівняльний аналіз : монографія / за ред. Н.Г. Ничкало, В.А. Кудіна. – Київ, 2002. – С. 40 – 52.
7. Пасинчук К. Сутність поняття «фахова компетентність» майбутнього працівника служби цивільного захисту [Електронний ресурс] / К. Пасинчук // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2013. – Ч. 2. – С. 314 – 324.
8. Педагогика : Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С. Рапацевич. – Минск: Соврем. слово, 2005. – 720 с.
9. Пустовалова Е. И. Формирование профессионально значимых качеств будущих специалистов в области пожарной безопасности в процессе самостоятельной подготовки [Электронный ресурс] / Б. Н. Гузанов, Е. И. Пустовалова // Технологии техносферной безопасности. – 2014. – Вып. 1 (53). – С. 12. : Режим доступа: <http://ipb.mos.ru/ttb>.

References

1. Alekseenko, T. A. (2004). Quality management training at the university in the context of the Bologna process *Pedagogichnyi protses : teoriya i praktika (Teaching: Theory and Practice)*, 1, 12. (in Ukr.).
2. Arkhipova, S. P. (2014). Formation of professionally significant qualities of future social workers *Naukovi pratsi [Chornomorskogo derzhavnogo unIversitetu ImenI Petra Mogili kompleksu «KiEvo-Mogilyanska akademIya»]. SerIya : PedagogIka (Proceedings [Petro Mohyla Black Sea State University complex «Kyiv-Mohyla Academy»]. Series: Pedagogy)*, 239, volume 251, 95 – 100. Mykolaiv: CSU-in to them. Petro Mohyla (in Ukr.).
3. Grekova, N. (1985). Activation of independent study students in the extracurricular activities: diss. ... Candidate ped. Sciences: 13.00.01. Minsk (in Rus.).
4. Cochina, L. A. (2014). Independent testing work of students: problems, ways of implementation, results. *Naukovi pratsi DonNTU. Seriya: «Pedagogika, psihologiya i sotsiologiya» (Proceedings of DonNTU. Series: «Pedagogy, psychology and sociology»)*, 1 (15), Part 2. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdntu_pps_2014_1\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdntu_pps_2014_1(2)_26) (in Ukr.).
5. Kupchak, M. (2016). In N. G. Nychkalo & V. A. Kudinov (Ed.). Methods of teaching legal disciplines in higher education DSNS Ukraine. *VIsnik LDU BZhD (Bulletin LSU BC)*, 13, 196 – 205 (in Ukr.).
6. Nychkalo, N. G. (2002) Continuous professional education as a global trend. *ProfesIyna osvIta v zarubizhnih krayinah : porivnyalniy analiz : monografiya (Professional Education in Foreign Countries: A Comparative Analysis: monograph)*. Kiev (in Ukr.).

7. Pasynchuk, K. (2013). Essence of the concept of «professional competence» future employee civil protection. *Zbirnik naukovih prats Umanskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu (Proceedings of Uman State Pedagogical University), Part 2*, 314-324 (in Ukr.).
8. Rapatsevych, E. S. (2005). *Pedagogika: Modern Bolshaya Encyclopedia*. Minsk: The Modern Word (in Rus.).
9. Pustovalova, E. I., & Huzanov, B. N. (2014). Formation of professionally significant qualities of future specialists in the field of fire safety in the process of self-preparation. *Tehnologii tehnosfernoy bezopasnosti (Technologies of technospheric safety), Vol. 1 (53)*, 12. Retrieved from <http://ipb.mos.ru/ttb> (in Rus.).

ROTAR Vasyly,

Cherkasy Institute of Fire Safety named after heroes of Chernobyl

**THE FORMATION OF PERSONAL AND PROFESSIONAL QUALITIES
OF FUTURE FIRE SAFETY SPECIALISTS
IN EXTRACURRICULAR SELF-STUDY WORK**

Abstract. The author identifies an essence of the concept “personal and professional qualities of fire safety specialist”; the nature and characteristics of extracurricular self-study are analyzed, its role in the formation of personal and professional qualities of future specialists of fire safety are highlighted; the main components of extracurricular self-study are singled out (peculiarities of professional activity of fire safety specialists; the purpose, objectives, regulations, principles of formation process of fire safety specialist’s personal and professional qualities; technology of personal constructs, guidance and logistical support to the professional training, prolonged monitoring and evaluation levels and indicators readiness for professional activity).

Introduction. Personal and professional qualities are formed by the knowledge accumulation, development of skills (especially self-study) in real production environment, experience of value events feelings and its awareness.

Purpose of the article is to analyze the features of personal and professional qualities formation of future fire safety specialists in the light of extracurricular individual self-study.

Originality. System components reflect the goals, objectives, basic principles of construction and operation, which are combined in appropriate units: target, theoretical and technological, personality-quality, grade-effective.

Conclusion. It is necessary to ensure the unity of curricular and extracurricular self-study in the process of preparing the future specialists of fire safety; improve the quality of teaching and logistical support of educational process; introduction of modern information technology of study; establishing and maintaining sustainable relationships with domestic and foreign educational institutions of the same area; creating a system of control of educational services quality.

Key words: specialist of fire safety; personal and professional qualities; extracurricular self-study work.

*Одержано редакцією 07.03.2017 р.
Прийнято до публікації 11.03.2017 р.*

УДК 37.013:37.016

Сабат Наталія,

аспірант кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Україна

**МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ,
ЇХНІЙ ЗВ’ЯЗОК З ОСВІТНЬО-ВИХОВНИМИ ПРОБЛЕМАМИ**

На основі аналізу наукової літератури охарактеризовано сучасні міграційні процеси в Україні та світі. Розкрито сутність явищ міграції, імміграції, їхні типи. Охарактеризовано чотири етапи явища міграції. Виокремлено позитивні та негативні наслідки міграційних процесів в Україні як на рівні держави, так і на рівні конкретної особистості: психологічні проблеми, втрата сім’єю своїх виховних функцій, виникнення явища соціального сирітства, посилення